

בבא קמא כ"ב

רבי יוחנן אמר אשו משום חציו ריש אמר רבי יוחנן, 'אשו משום חציו', השולח³³⁶ את לקיש אמר אשו משום ממונו
הבערה שהלכה ושרפה חייב כמו שהוא עשה את
הנזק בעצמו, כמו מי שזרק חץ שהזיק. וריש לקיש אמר 'אשו משום ממונו'. אדם
חייב לשלם על מה שהזיק על ידי האש כמו שאדם חייב לשלם על נזקי ממונו³³⁷,
שורו וחמורו שהזיקו. ריש לקיש לא אמר כרבי יוחנן³³⁸ מפני שחציו הולכים מכחו,
אבל אשו אינה הולכת מכחו אלא היא הולכת למרחוק מאליה. רבי יוחנן לא אמר
כריש לקיש מפני שבממונו יש ממש³³⁹ אבל באש המזיקה אין ממש.

לר"ל בעל הכלב שיזה את החררה שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנתנו, הכלב
משלם רק על מקום הגדיש שנטל החררה והלך לגדיש ואכל את החררה
והדליק הגדיש, על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק³⁴⁰. לרבי
יוחנן שאמר 'אשו מטעם חציו' האש שבחררה היא חציו של הכלב, ובעל הכלב
משלם חצי נזק מדין צרורות. אבל לריש לקיש שאמר 'אשו משום ממונו', הרי
האש ששרפה את הגדיש אינה ממונו של בעל הכלב אלא של בעל החררה, ומדוע
בעל הכלב משלם על הגדיש? עונה הגמרא, מדובר כשהכלב זרק את החררה על
הגדיש³⁴¹, ובעל הכלב משלם חצי נזק צרורות על הגדיש שבמקום הגחלת, ופטור
על שאר הגדיש. ורבי יוחנן מעמיד את המשנה שהכלב הניח³⁴² את החררה כדרכו,
וחייב על מקום הגחלת נזק שלם משום שן. ועל שאר הגדיש משלם חצי נזק משום
צרורות, כיון שהוא חציו של הכלב.

גמל טעון פשתן שהדליק את הבירה מביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, גמל טעון
בנרו של החנווני פשתן ועבר ברשות הרבים ונכנס פשתנו לחנות
ונדלק הפשתן בנר של החנווני והדליק את הבירה, בעל הגמל חייב. למי שאומר
'אשו משום חציו', מובן שבעל הגמל חייב משום צרורות על חציו של הגמל.

336 לפי רש"י שמפרש השולח את הבערה חייב משום שהוא הדליק את האש ולא בסתם פשיעה. התוס' מפרשים
לאו דוקא שהבעיר את האש אלא כיון שפשע בשמירתה.

337 והגמרא חשבה בס"ד שהנפק"מ ביניהם היא כשהדליק באש שאינה שלו. רש"י. התוספות מפרשים שהאש
אינה ממונו ממש שהרי הכופף קמת חברו בפני האש חייב גם כשהדליק באש של אחר. וכן חייב בגץ היוצא מן
הפטיש שמסתמא הפקירו.

338 אפילו שר"י לומד שאשו משום חציו מהכתובים, היה צריך לדרוש את הכתובים לדבר אחר. או שמי שסובר
אשו משום חציו אינו סובר אשו משום ממונו והשאלה היא כשכלו חציו מדוע לא יתחייב משום ממונו. תוס'.

339 אפ' שבבור שמוזיק בהבל אין ממש, ממונו כעין חציו שהולך ומוזיק יש בו ממש. או שהקרקע משתנה ע"י
חפירת הבור. אבל יש חץ ללא ממש כגון ששבר כלי ברוח פיו. תוס'.

340 אפ' שלקמן שנינו שהשולח את הבערה אינו חייב לר"ל אלא כשמסר שלהבת ולר"י כשמסר לו גוואז,
לפעמים יש בחררה אש והוא כמו שמסר גוואז או שלהבת. תוס'.

341 יכול לומר כשהניחה בשינוי. תוס'.

342 ואינו יכול לומר כשורקה ומשלם על כל הגדיש ח"נ. מפני שלמי שאמר כח כחו אינו כחו צריך להיות פטור
על שאר הגדיש. תוס'. וכן פסק הרמב"ם והרא"ש חולק. הגהות הגר"א.

אבל למי שאמר 'אשו משום מזונו', הרי האש אינה מזונו של בעל הגמל³⁴³ עונה הגמרא, ריש לקיש יאמר מדובר שהגמל עובר עם הפשתן הדולק על פני כל הבירה ומדליק את כל הבירה, וחייב משום אשו כמו שחייב על מקום הגחלת.

הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב ושאלת הגמרא מהסיפא, הניח חנווני את נרו מבחוץ חנווני חייב, רבי יהודה אומר בנר חנוכה

פטור. ואם הבהמה מסכסכת את כל הבירה, מדוע רק החנווני חייב לשלם, הרי גם בעל הגמל פשע כשראה דליקה גדולה כזו ולא הרחיק את הגמל³⁴⁴? עונה הגמרא, החנווני חייב משום שהגמל עמד במקומו ומשם האש מסכסכת את כל הבירה. ושאלת הגמרא מיד על דבריו, אם הגמל עומד במקומו ובכל זאת סכסכה את כל הבירה מחמת המשא הגדול של פשתן בוער, כל שכן שבעל הגמל היה צריך למהר ולהרחיקו כדי שלא יסכסך את הבירה³⁴⁵? אלא אמר רב הונא בר מנוח משמו של רב איקא, מדובר כשהגמל סכסך את כל הבירה כשעמד להטיל מים, ובעל הגמל אנוס בעמידה הזאת. ברישא בעל הגמל חייב, מפני שהוא לא היה צריך להרבות במשא הפשתן שעליו, עד שיכנס לתוך החנות³⁴⁶. ובסיפא החנווני חייב, מפני שלא היה צריך להניח את הנר מחוץ לחנות.

המדליק גדיש והיה גדי כפות ועבד סמוך לו ושאלת הגמרא ממה ששנינו, המדליק חייב עבד כפות וגדי סמוך פטור את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך

לו ונשרף עמו חייב. מפני שהעבד היה יכול לברוח ואינו חייב מיתה על העבד. עבד כפות לו וגדי³⁴⁷ סמוך לו פטור, ש'קים ליה בדרבה מיניה', כיון שהעבד אינו יכול לברוח הוא חייב מיתה על הריגת העבד³⁴⁸, ולא יתחייב לשלם על הגדי ועל הגדיש. למי שאמר 'אשו משום חציו' מובן שהוא פטור. אבל למי שאמר 'אשו משום מזונו' הרי אדם אינו חייב מיתה כשמזונו הרג את העבד, ומדוע פטור מתשלומים. האם כששור הרג עבד בעליו לא חייב לשלם³⁴⁹? עונה הגמרא, שרבי

343 שהרי הוא לא הדליקו והתורה לא חייבה על אש של כלבו, שהרי ג' אבות בלבד נאמרו בשור. תוס'.

344 אבל אם מדובר בלא מסכסכת לא היה לו להעלות בדעתו שיהיה נר דולק מונח מחוץ לחנות. אבל אין לפרש שהשאלה היתה שרק בעל הגמל יתחייב ולא החנווני. תוס'.

345 רש"י. והחנווני יהיה פטור מחלקו של בעל הגמל, ובעל הגמל יהיה חייב בחלק מהתשלום. תוס'.

346 רש"י. והיה לו להעלות בדעתו שכשהפשתן יכנס לתוך החנות וידלק בנר, והבהמה תעמוד להטיל מים לא יוכל לסלקה משם, והבנין ישרף. תוס'.

347 נקט גדי משום שהגמ' תעמיד בעבד דחד וגדי דחד, ובדרך כלל אדם שולח מאת עבדו לשמור על גדישו. רש"י.

348 התוס' מקשה מדוע לא ישמיע חידוש גדול יותר במקרים הפוכים?. רש"י מפרש שגם הגדי היה צריך לברוח, ודוקא כשהגדי קשור חייב. ובסיפא פטור או בגדי סמוך ועבד סמוך מפני שהיה לו לברוח, ובגדי ועבד כפותים פטור משום קי"ל בדרבה מיניה. ר"ת מפרש שיש חידוש שחייב בגדי כפות אפ' שאין דרכו להיות כפות אפ' שפוטרים טמון באש. תוס'.

349 הרי התורה חייבה במקרה זה לשלם שלשים שקלים. רש"י. התוס' מקשה אם אי אפשר לומר שגם באש ישלם שלשים שקלים, שהרי רק בשור שנגח עבד משלמים אותם. ואי אפשר לומר שישלם את דמי הגדי משום שלא לומדים ממון מקנסו!. ונראה לר"י שהקשיה היא האם אינו משלם ממון שהזיק ביחד עם הריגת העבד. הרי במה שמזונו עושה אין קי"ל בדרבה מיניה.

שמעון בן לקיש מבאר שמדובר כשהצית אש בגופו של העבד והתחייב מיתה. ואומרת הגמרא שהחידוש הוא שאומרים 'קים ליה בדרבה מיניה' ואם הוא חייב מיתה על הריגת עבד של אדם אחד אינו משלם ממון גם על גדי של אדם אחד³⁵⁰.

השולח בעירה ביד חש"ו פטור מדיני שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנה השולח את אדם וחייב בדיני שמים הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. למי שאומר אשו משום חציו המשלח פטור בדיני אדם מפני שהבעירה היא חציו של החרש ולא שלו. אבל למי שאומר אשו משום ממנו האם אדם שימסור את שורו לחרש שוטה וקטן והשור יזיק אינו חייב? עונה הגמרא, שריש לקיש אמר משמו של חזקיה שמשנה זו מדברת כשמסר להם גחלת והם ליבו אותה, ואינו דומו למסר להם שורו שהוא מזומן להזיק אבל כאן ההיזק נגרם מחמת שהם ליבו את האש. אבל אם מסר להם שלהבת חייב בדיני אדם, מפני שההיזק מזומן וכמו שמסר להם את שורו³⁵¹.

ר"י אמר אפילו מסר להם רבי יוחנן אמר, המשנה מדברת גם כשמסר להם שלהבת, כיון אותה אחיזתו של החרש היא שגרמה לנזק³⁵². וזה לשיטתו שאשו משום חציו, והאש שהזיקה אינה חצים של המוסר אלא של חרש שוטה וקטן. ואינו חייב בדיני אדם אלא כשמסר להם 'גווא' 'סילתא ושרגא'. עצים יבשים עצים דקים ונר דולק, ובודאי פשע במסירתם לחרש שוטה וקטן.

רבא אמר, יש סיוע לרבי יוחנן ממקרא ומברייתא. יש ראייה מהכתוב שנאמר: "כִּי תֵצֵא אִשׁ" מעצמה. ואי אפשר להעמידו כשהדליק את הגדיש של חברו, אלא הדליק בתוך שלו והאש הלכה ושרפה את של חברו. והכתוב שמסיים "שֶׁלֶם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבִּעֵרָה" קורא לו המבעיר כמו שהבעירו בעצמו. ומכאן שאשו משום חציו. והברייתא ששנינו בה, פתח הכתוב בנזקי ממנו וסיים בנזקי גופו לומר שאשו משום חציו.

³⁵⁰ וכן הדין ברודף ששבר כלים של אדם אחר. וקשה ממה ששנינו בסנהדרין מיתה לזה ונפשות לזה חייב. הר"י צחק בר' מרדכי תירץ שרודף חייב מיתה לכל אדם מפני שכלם חייבים להרגו ולהציל את הנרדף. ר"ת מפרש שבכ"מ מיתה לזה ותשלומים לזה פטור חוץ מעדים זוממים שצריך שיתקיים כאשר זמם בכל אחד. וקשה הרי אינו מתחייב מיתה משום שחרג עבד של חברו, שהרי חייב גם כשהרג עבד של עצמו. תוס'.

³⁵¹ ר"י מפרש שר' יוחנן שאשו משום חציו אינו חייב אלא באש שיכולה להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי שתזיק כמו מי שזרק חץ ולר"ל שאשו משום ממנו חייב גם כשהזיק אינו מזומן כל כך. ולרבי יוחנן פטור כשמסר לחרש שלהבת כיון שאינו דומה לחציו מפני שהנזק אינו מזומן כ"כ. אבל לר"ל הוא כמו שמסר לו שור קשור כראוי. אבל אם ר"י היה פוטר מפני שאשו משום חציו היה קשה למסקנה שר"י סובר שאשו גם משום ממנו וגם משום חציו. תוס'.

